

مجموعه قوانین و مقررات

دیوان محاسبات

و

قانون محاسبات عمومی

با آخرین اصلاحات

۱۳۸۰

به اهتمام : غلامحسین دوانی

عضو انجمن حسابداران خبره ایران

عضو انجمن حسابداران مدیریت آمریکا

مجموعه قوانین و مقررات

دیوان محاسبات
و
قانون محاسبات عمومی

با آخرین اصلاحات

به اهتمام:

غلامحسین دواني

مدرس دانشگاه
عضو انجمن حسابداران خبره ایران

انتشارات کیومرث

**مجموعه قوانین و مقررات
دیوان محاسبات و
قانون محاسبات عمومی**

ایران، قوانین و احکام

مجموعه قوانین و مقررات دیوان محاسبات و قانون محاسبات عمومی با آخرین اصلاحات / به اهتمام

غلامحسین دواني... تهران: کیومرث، ۱۳۷۹.

۲۳۲ ص: جدول.

۹۰۰۰ ریال:

فهرستنویس براساس اطلاعات فیبا.

عنوان روی جلد: مجموعه قوانین و مقررات دیوان محاسبات و قانون عمومی با آخرین اصلاحات

. ۱۳۷۹

[چاپ دوم].

۱. دیوان محاسبات -- قوانین و مقررات -- ایران. الف. دواني، غلامحسین، ۱۳۳۲ -

گردآورنده. ب. عنوان.

KMH ۳۶۵۶ / ۲۲۸

۱۳۷۹

کتابخانه ملی ایران

۷۷۹ - ۷۴۸

انتشارات کیومرث

تهران - خ انقلاب، مقابل دانشگاه تهران، بین فخر رازی و دانشگاه

پلاک ۱۳۳۸، طبقه زیرزمین، تلفن ۶۴۱۴۴۹۲ صندوق پستی ۱۱۳ - ۱۳۵۴۵

مجموعه قوانین و مقررات دیوان محاسبات و قانون محاسبات

به اهتمام غلامحسین دواني

چاپ دوم، ۱۳۸۰

لیتوگرافی: نور حکمت

تیراژ: ۲۲۰۰ جلد

قیمت: ۹۰۰ تومان

چاپ: احمدی

صحافی: آزاده

کلیه حقوق برای نگارنده محفوظ است.

شابک ۸-۰۸-۶۲۶۶-۶۲۶۶-۹۶۴ ISBN 964 - 6266 - 08 - 8

مقدمه

قانون دیوان محاسبات عمومی و قانون محاسبات عمومی کشور به مثابه دستورالعمل مالی مدیران و مسئولان وزارت‌خانه‌ها، سازمانها و شرکتهای دولتی می‌باشد که اجرای آن براساس قانون اساسی کشور لازم‌الاجرا می‌باشد.

اگرچه پس از پیروزی انقلاب اسلامی در سالهای ۱۳۶۲ و ۱۳۶۶ پاره‌ای اصلاحات در مفاد قانون مذکور صورت گرفته اما به علت عدم تطبیق واقعی مفاد قانون با ضروریات جاری کشور عمل رعایت مفاد مواد قانون یاد شده به صورت کمندی درآمده که مانع اجرای اصولی عملیات مالی و معاملاتی شرکتها و سازمانهای دولتی می‌گردد بطوریکه در بسیاری موارد متوفه نهاده تسریع در انجام امور عملیاتی و روزمره شرکتها و سازمانهای دولتی باعث می‌شود که مسئولین دستگاههای اجرائی با نادیده گرفتن موارد یاد شده اقدامات خود را به انجام رسانند.

از طرف دیگر با توجه به جایگاه خاص دیوان محاسبات و لزوم رعایت قانون محاسبات عمومی و به منظور آگاهی از آخرین اصلاحات مفاد قانون دیوان محاسبات و قانون محاسبات عمومی برای نخستین بار کوشش به عمل آمده تا یک «مجموعه کاربردی» در

اختیار همگان قرار داده شود. امید است در طول برنامه دوم توسعه اجتماعی - اقتصادی و فرهنگی کشور دولتمردان و مجلس شورای اسلامی در تدوین یک مجموعه عملی منطبق با الزامات روز کشور کوشایشند. نگارنده خود آگاه می باشد که تدوین این مجموعه با توجه به اینکه دسترسی به برخی منابع و متون اولیه به آسانی میسر نبوده فارغ از اشکال و اشتباه نمی باشد که امید است با تذکر و ارشاد خوانندگان این نقیصه در چاپ های بعدی از بین برود.

کتاب، به همه دادیاران و مستشاران دیوان محاسبات عمومی که صرفاً بنا به مسئولیت و وظیفه شناسی در راستای حفظ حقوق مردم و بیت المال انجام وظیفه می کنند، تقدیم می گردد.

غلامحسین دوانی

عنوان مطالب

فهرست مطالب

صفحه

۱۱	اصول از قانون اساس جمهوری اسلامی ایران
۱۱	اصل پنجم و چهارم و اصل پنجم و پنجم
۱۲	نظریه شواهد نگهبان در خصوص اصل ۵۵ قانون اساسی
۱۳	قانون تفسیر ماده ۱۱ دیوان عدالت اداری در رابطه با قانون فهرست نهادها و مؤسسات عمومی غیر دولتی
۱۴	قانون استفاده از خدمات تخصصی و حرفه‌ای حسابداران ذیصلاح به عنوان حسابدار رسمی
۱۵	قانون دیوان محاسبات کشور
۱۶	۱۸.....
۱۷	۱۹.....
۱۸	۲۰.....
۱۹	۲۱.....
۲۰	۲۲.....
۲۱	۲۳.....
۲۲	۲۴.....
۲۳	۲۵.....
۲۴	۲۶.....
۲۵	۲۷.....
۲۶	۲۸.....
۲۷	۲۹.....
۲۸	۳۰.....
۲۹	۳۱.....
۳۰	۳۲.....
۳۱	۳۳.....
۳۲	۳۴.....
۳۳	۳۵.....
۳۴	۳۶.....
۳۵	۳۷.....
۳۶	۳۸.....
۳۷	۳۹.....
۳۸	۴۰.....
۳۹	۴۱.....
۴۰	۴۲.....
۴۱	۴۳.....
۴۲	۴۴.....
۴۳	۴۵.....
۴۴	۴۶.....
۴۵	۴۷.....
۴۶	۴۸.....
۴۷	۴۹.....
۴۸	۵۰.....
۴۹	۵۱.....
۵۰	۵۲.....
۵۱	۵۳.....
۵۲	۵۴.....
۵۳	۵۵.....
۵۴	۵۶.....
۵۵	۵۷.....
۵۶	۵۸.....
۵۷	۵۹.....
۵۸	۶۰.....
۵۹	۶۱.....
۶۰	۶۲.....
۶۱	۶۳.....
۶۲	۶۴.....
۶۳	۶۵.....
۶۴	۶۶.....
۶۵	۶۷.....
۶۶	۶۸.....
۶۷	۶۹.....
۶۸	۷۰.....
۶۹	۷۱.....
۷۰	۷۲.....
۷۱	۷۳.....
۷۲	۷۴.....
۷۳	۷۵.....
۷۴	۷۶.....
۷۵	۷۷.....
۷۶	۷۸.....
۷۷	۷۹.....
۷۸	۸۰.....
۷۹	۸۱.....
۸۰	۸۲.....
۸۱	۸۳.....
۸۲	۸۴.....
۸۳	۸۵.....
۸۴	۸۶.....
۸۵	۸۷.....
۸۶	۸۸.....
۸۷	۸۹.....
۸۸	۹۰.....
۸۹	۹۱.....
۹۰	۹۲.....
۹۱	۹۳.....
۹۲	۹۴.....
۹۳	۹۵.....

۹۳	فصل اول - تعاریف.....
۹۴	قانون فهرست نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی.....
۱۰۳	فصل دوم - اجرای بودجه.....
۱۰۳	بخش ۱ - درآدتها و سایر منابع تأمین اعتبار.....
۱۰۷	بخش ۲ - هزینه‌ها و سایر برداختها.....
۱۱۸	بخش ۳ - مامالات دولتی
۱۲۶	فصل سوم - نظارت مالی
۱۲۸	فصل چهارم - تنظیم حساب و تفريع بودجه.....
۱۳۳	فصل پنجم - اموال دولتی
۱۳۹	فصل ششم - مقررات متفق.....
۱۴۴	دستورالعمل اجرائی مربوط به دیون بالامحل
۱۵۱	آئین نامه اجرائی ماده ۳۶ قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۱۳۶۶/۶/۱ مجلس شورای اسلامی
۱۵۴	آئین نامه موقت سپرده مصوب وزیر امور اقتصادی و دارایی
۱۵۶	موضوع ماده ۴۳ قانون محاسبات عمومی کشور
۱۶۶	دستورالعمل اجرائی آئین نامه تمرکز جووه درآمد و سپرده موضوع ماده ۴۳ قانون محاسبات عمومی کشور
۱۷۰	آئین نامه اجرائی موضوع تبصره ۳ ماده ۴۶ قانون محاسبات عمومی کشور
۱۷۸	دستورالعمل هزینه‌های مستمر و شرایط آن
۱۷۸	موضوع تبصره ماده ۵۱ قانون محاسبات عمومی کشور
۱۸۰	از آئین نامه اجرائی موضوع بند «م» قانون نحوه هزینه کردن اعتباراتی که بموجب قانون از رعایت قانون محاسبات عمومی کشور و سایر مقررات عومی دولت مستثنی هستند در خصوص اعتبارات جهادگاری
۱۸۰	آئین نامه نحوه و اکذاری و میزان موارد استفاده از انواع تنخواه‌گردان‌های موضوع ماده (۵۱) قانون محاسبات عمومی کشور با اصلاحیه‌های بعدی
۱۸۰	آئین نامه افتتاح اعتبار استادی موضوع ماده ۶۲ قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۱۳۶۸ اردیبهشت ۱۳۶۸
۱۹۲	دستورالعمل نحوه نظارت بر مصرف اعتباراتی که از محل درآمد عمومی برای مؤسسات غیردولتی به صورت کمک یا اعانه تخصیص داده می‌شود مصوب ۱۳۶۶/۱۰/۲۷ هیئت وزیران موضوع تبصره ۵۷ ق ب ۵۵ و تبصره ماده ۷۱ قانون محاسبات «مصطفوی ۱۳۶۶»
۱۹۴	آئین نامه موضوع ماده (۲۴) قانون محاسبات عمومی کشور با اصلاحیه‌های بعدی
۱۹۵	آئین نامه جاب و صحافی مطبوعات دولتی مصوب ۲۰ آذر ۱۳۷۰ بند ۱۳ ماده ۷۹ قانون محاسبات
۲۰۲	دستورالعمل موضوع تبصره (۳) ماده (۹۵) قانون محاسبات کشور
۲۰۵	دستورالعمل اجرائی ماده ۹۷ قانون محاسبات عمومی کشور مربوط به ذیحسابان وزارت‌خانه‌ها و مؤسسات دولتی و دستگاه‌های اجرایی محلی و طرح‌های عمرانی) مصوب وزارت امور اقتصادی و دارایی
۲۰۸	آئین نامه اموال دولتی
۲۱۶	دستورالعمل اجرائی (۱۴۳) قانون محاسبات عمومی کشور
۲۲۸	دستورالعمل اجرائی (۱۴۳) قانون محاسبات عمومی کشور

بخش اول

قانون دیوان محاسبات کشور

اصولی از قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

اصل پنجاه و چهارم

دیوان محاسبات کشور مستقیماً زیر نظر مجلس شورای ملی می‌باشد. سازمان و اداره امور آن در تهران و مراکز استانها بموجب قانون تعیین خواهد شد.

اصل پنجاه و پنجم

دیوان محاسبات به کلیه حسابهای وزارت‌خانه‌ها، مؤسسات، شرکتهای دولتی و سایر دستگاههایی که بنحوی از انحصار از بودجه کل کشور استفاده می‌کنند به ترتیبی که قانون مقرر می‌دارد رسیدگی یا حسابرسی می‌نماید که هیچ هزینه‌ای از اعتبارات مصوب تجاوز نکرده و هر وجهی در محل خود به مصرف رسیده باشد. دیوان محاسبات، حسابها و اسناد و مدارک مربوطه را برابر قانون جمع آوری و گزارش تفریغ بودجه هر سال را به انضمام نظرات خود به مجلس شورای ملی تسلیم می‌نماید. این گزارش باید در دسترس عموم گذاشته شود.

۱۳۷۵/۹/۶

شماره ۱۰۴۱۵۱

شورای محترم نگهبان

همانگونه که استحضار دارند در بودجه کل کشور جهت ایجاد و یا توسعه فعالیتهای تولیدی بخش‌های مختلف اقتصادی، اعتباراتی برای پرداخت قسمتی از کارمزد تسهیلات بانکی شرکتهای تعاونی و خصوصی منظور می‌گردد که از آن جمله بند (ب) تبصره (۳) و بند (ه) تبصره (۶) و بند (۴) تبصره (۱۱) و تبصره‌های (۵۱) و (۵۲) بودجه کل کشور سال‌جاری است.
هم چنین در مورد مؤسسات غیردولتی که متصدی خدمات عمومی و

عام المنفعه هستند و در عین حال جزء بخش دولتی اصل (۴۴) قانون اساسی و از مصادیق موضوعات اصل (۴۵) قانون اساسی محسوب نمی‌شوند از قبیل کمیته امداد امام - کمیته ملی المپیک - شهرداریها - هلال احمر - مدیریت حوزه علمیه قم - کتابخانه حضرت آیت‌الله العظمی مرعشی، قانونگذار اعتباراتی را در بودجه سالیانه منظور می‌نماید تا تداوم خدمات آنان میسر گردد. بدین ترتیب این قبیل مؤسسات تعاونی، خصوصی و یا عمومی غیردولتی به اصطلاح از بودجه کل کشور استفاده می‌کنند.

اخیراً این توهمندی ایجاد شده است که دیوان محاسبات کشور مكلف است به کلیه حسابهای این مؤسسات، هم در آن قسمت که از محل بودجه عمومی کل کشور تأمین شده است و هم قسمت‌های دیگر که مربوط به درآمدهای داخلی و موقوفات و هدایا و دیگر منابع باشد رسیدگی و حسابرسی نماید.

خواهشمند است با توجه به اصل (۹۸) قانون اساسی تفسیر فرمایند آیا اصل (۵۵) قانون اساسی ناظر به کلیه حسابهای هزینه‌های مؤسسات عمومی غیردولتی و مؤسسات خصوصی و تعاونی است که جزوی از اعتباراتشان از محل بودجه کل کشور تأمین می‌شود یا اینکه با توجه به دلالت عبارت «اعتبارات مصوب» در اصول (۵۳ و ۵۵) قانون اساسی، حسابهای این مؤسسات صرفاً در حدود اعتباراتی که در بودجه کل کشور برای آنان منظور شده و تخصیص یافته است مشمول رسیدگی دیوان محاسبات می‌باشد.

رئیس جمهور - اکبر هاشمی رفسنجانی

۱۳۷۵/۹/۱۴

شماره ۷۵/۲۱/۱۱۱۶

نظریه شورای نگهبان درخصوص اصل ۵۵ قانون اساسی

ریاست محترم جمهوری اسلامی ایران

نامه شماره ۱۰۴۱۵۱ مورخ ۱۳۷۵/۹/۶ مبنی بر تفسیر اصل ۵۵ قانون اساسی در جلسه مورخ ۱۳۷۵/۹/۱۴ شورای نگهبان مطرح شد و نظر تفسیری

شورا به شرح زیر اعلام می‌گردد:

اصل ۵۵ قانون اساسی ناظر به اعتباراتی است که در بودجه کل کشور منظور شده و صلاحیت دیوان محاسبات در رسیدگی و حسابرسی محدود به همان موارد است.

دیر شورای نگهبان - احمد جنتی

قانون تفسیر ماده ۱۱ قانون دیوان عدالت اداری در رابطه با قانون فهرست نهادها و مؤسسات عمومی غیر دولتی

موضوع تفسیر

با توجه به ماده ۱۱ قانون دیوان عدالت اداری آیا رسیدگی به شکایات علیه مؤسسات و نهادهای عمومی احصاء شده در قانون فهرست نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی نیز در صلاحیت دیوان عدالت اداری می‌باشد یا خیر؟

نظر مجلس

ماده واحده - با توجه به ماده ۱۱ قانون دیوان عدالت اداری رسیدگی به شکایات علیه نهادهای عمومی احصاء شده در قانون فهرست نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی نیز در صلاحیت دیوان عدالت اداری می‌باشد. تفسیر فوق مشتمل بر ماده واحده در جلسه علنی روز سه شنبه مورخ یازدهم مهرماه یکهزار و سیصد و هفتاد و چهار مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۷۴/۷/۱۹ به تأیید شورای نگهبان رسیده است.

رئیس مجلس شورای اسلامی - علی اکبر ناطق نوری

قانون فهرست نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی

ماده واحده - واحدهای سازمانی مشروحه زیر و مؤسسات وابسته به آنها، مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی موضوع تبصره ماده ۵ قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۱۳۶۶ می‌باشند:

- ۱- شهرداری ها و شرکت های تابعه آنان مادام که بیش از ۵۰ درصد سهام و سرمایه آنها متعلق به شهرداری ها باشد.
- ۲- بنیاد مستضعفان و جانبازان انقلاب اسلامی
- ۳- هلال احمر
- ۴- کمیته امداد امام
- ۵- بنیاد شهید انقلاب اسلامی
- ۶- بنیاد مسکن انقلاب اسلامی
- ۷- کمیته ملی المپیک ایران
- ۸- بنیاد ۱۵ خرداد
- ۹- سازمان تبلیغات اسلامی
- ۱۰- سازمان تأمین اجتماعی

تبصره ۱- مؤسسه وابسته از نظر این قانون واحد سازمانی مشخصی است که به صورتی غیر از شرکت و برای مقاصد غیر تجاری و غیر اتفاقی توسعه یک یا چند مؤسسه و نهاد عمومی غیردولتی تأسیس و اداره می شود و به نحوی مالکیت آن متعلق به یک یا چند مؤسسه یا نهاد عمومی غیردولتی باشد.

تبصره ۲- اجرای قانون در مورد مؤسسات و نهادهای عمومی که تحت نظر مقام ولایت فقیه هستند با اذن معظم له خواهد بود.

قانون فوق مشتمل بر ماده واحده و دو تبصره در جلسه روز یکشنبه ۱۹/۴/۱۳۷۳ مجلس شورای اسلامی تصویب و در ۲۹/۴/۱۳۷۳ به تأیید شورای نگهبان رسیده است.

قانون لایحه الحقیق بندهای (۱۱) و (۱۲) به قانون

فهرست نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی

ماده واحده - عبارتهای زیر به عنوان بندهای (۱۱) و (۱۲) به قانون فهرست نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی مصوب ۱۳۷۳ اضافه می شود:

- ۱۱- فدراسیونهای ورزشی آماتوری جمهوری اسلامی ایران

تبصره - اساسنامه فدراسیونهای مذکور حداکثر ظرف مدت (۳) ماه پس از تصویب این قانون بنا به پیشنهاد سازمان تربیت بدنی به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

۱۲- مؤسسه‌های جهاد نصر، جهاد استقلال و جهاد توسعه زیر نظر جهاد سازندگی.

تبصره ۱- از زمان تصویب این قانون پذیرش و مدیریت هرگونه مؤسسه، شرکت و عناوین مشابه و یا سهام آنان در قالب هبه، صلح غیرمعوض و یا بطرور کلی هر عقدی از عقود، توسط جهاد سازندگی ممنوع خواهد بود مگر به حکم قانون.

تبصره ۲- اساسنامه مؤسسات فوق حداکثر ظرف مدت (۳) ماه پس از تصویب این قانون در چهارچوب ذیل بنا به پیشنهاد جهاد سازندگی به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

۱- تعیین تکلیف کلیه شرکتهای وابسته به مؤسسات از نظر ادامه فعالیت، ادغام و یا انحلال.

۲- اختیارات مجمع عمومی مؤسسات به عهده وزاری جهاد سازندگی، امور اقتصادی و دارایی و رئیس سازمان برنامه و بودجه می‌باشد.

۳- کلیه اعضاء رسمی جهاد سازندگی در مؤسسات جهاد نصر، توسعه و استقلال و شرکتهای وابسته، به مؤسسات و شرکتهای مذکور منتقل می‌شوند. وضعیت استخدامی آنان با حفظ سنتوات قبلی خدمت، تغییر وضعیت می‌باشد.

۴- سود مؤسسات در چهارچوب وظایف قانونی جهاد سازندگی به مصرف خواهد رسید.

۵- خودکفا بودن مؤسسات از نظر مالی.

۶- قابلیت واگذاری سهام تقویم شده شرکتهای وابسته به مؤسسات به کارکنان مؤسسات شرکتهای وابسته و ایثارگران جهاد سازندگی.

۷- کلیه اموال و داراییهای امانی جهاد سازندگی نزد این مؤسسات و شرکتهای وابسته پس از قیمت‌گذاری به صورت اجاره به شرط تمليک یک ساله

به آنان منتقل می شود.

وجه حاصل از اقساط اجاره به شرط تملیک به خزانه واریز و معادل صد درصد (%) آن در بودجه سالیانه منظور و در اختیار جهاد سازندگی قرار خواهد گرفت تا جهت اجرای طرحهای عمرانی مصوب جهاد سازندگی ترجیحاً توسط مؤسسات و شرکتهای وابسته مذکور هزینه شود.

قانون فوق مشتمل بر ماده واحده در جلسه علنی روز یکشنبه مورخ ۱۳۷۶/۳/۲۱ مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۷۶/۳/۲۱ به تأیید شورای نگهبان رسیده است.

سایر نهادهای عمومی غیردولتی
بنیاد امور بیماریهای خاص - کتابخانه حضرت آیت‌الله مرعشی - سازمان
تبليغات اسلامی

قانون استفاده از خدمات تخصصی و حرفه‌ای حسابداران ذیصلاح به عنوان حسابدار رسمی

ماده واحده - به منظور اعمال نظارت مالی بر واحدهای تولیدی، بازرگانی و خدماتی، همچنین حصول اطمینان از قابل اعتماد بودن صورت‌های مالی واحدهای مزبور در جهت حفظ منافع عمومی، صاحبان سرمایه و دیگر اشخاص ذیحق و ذیتفع، به دولت اجازه داده می‌شود حسب مورد و نیاز، ترتیبات لازم را برای استفاده از خدمات تخصصی و حرفه‌ای حسابداران ذیصلاح به عنوان حسابدار رسمی در موارد زیر به عمل آورد:

الف - حسابرسی و بازرگانی شرکت‌های پذیرفته شده یا متقاضی پذیرش در بورس اوراق بهادار.

ب - حسابرسی و بازرگانی سایر شرکت‌های سهامی.

ج - حسابرسی شرکت‌های غیرسهامی و مؤسسات انتفاعی و غیرانتفاعی.

د - حسابرسی و بازرگانی شرکت‌ها و مؤسسات موضوع بندهای

(الف) و (ب) ماده ۷ اساسنامه قانونی سازمان حسابرسی مصوب ۱۳۶۶.

ه- حسابرسی مالیاتی اشخاص حقیقی و حقوقی.

تبصره ۱ - شرایط و ضوابط مربوط به تعیین صلاحیت حسابداران رسمی و چگونگی انتخاب آنان مطابق آیین نامه ای می باشد که به پیشنهاد وزیر امور اقتصادی و دارایی به تصویب هیأت وزیران می رسد.

تبصره ۲ - به منظور تنظیم امور و اعتلای حرفه حسابداری و حسابرسی و نظارت حرفه ای بر کار حسابداران رسمی، نخستین گروه حسابداران رسمی با نصاب حداقل (۱۰) نفر می توانند به عنوان هیأت مؤسس، «جامعه حسابداران رسمی ایران» را به صورت مؤسسه ای غیر دولتی، غیر اتفاقی و دارای استقلال مالی و شخصیت حقوقی مستقل تشکیل دهند. اساسنامه جامعه مزبور توسط هیأت مؤسس، تهیه و به تصویب هیأت وزیران می رسد.

تبصره ۳ - حسابداران رسمی می توانند با رعایت شرایطی که در اساسنامه «جامعه حسابداران رسمی ایران» می آید، مؤسسه حسابرسی تشکیل دهند.

تبصره ۴ - حدود و ضوابط مربوط به چگونگی استفاده از خدمات و گزارش های حسابداران رسمی و مؤسسات حسابرسی مزبور، مطابق آیین نامه ای می باشد که به پیشنهاد وزیر امور اقتصادی و دارایی به تصویب هیأت وزیران می رسد.

تبصره ۵ - دستگاه های دولتی می توانند از خدمات سازمان حسابرسی - که تنها سازمان حسابرسی دولتی محسوب می شود - یا حسابداران رسمی و مؤسسات حسابرسی فوق الذکر استفاده کنند.

قانون فوق مشتمل بر ماده واحده و پنج تبصره در جلسه روز سه شنبه ۲۹/۱۰/۱۳۷۲ مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۲۹/۱۰/۱۳۷۲ تأیید شورای نگهبان رسیده است.

قانون دیوان محاسبات کشور

فصل اول - هدف

ماده ۱ - هدف دیوان محاسبات کشور با توجه به اصول مندرج در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران عبارت است از اعمال کنترل و نظارت مستمر مالی به منظور پاسداری از بیت المال از طریق:

الف - کنترل عملیات و فعالیتهای مالی کلیه وزارت‌خانه‌ها، مؤسسات، شرکت‌های دولتی و سایر دستگاههایی که به نحوی از انحصار از بودجه کل کشور استفاده می‌کنند.

ب - بررسی و حسابرسی وجوده مصرف شده و درآمدها و سایر منابع تأمین اعتبار در ارتباط با سیاستهای مالی تعیین شده در بودجه مصوب با توجه به گزارش عملیاتی و محاسباتی مأخوذه از دستگاههای مربوطه.

ج - تهییه و تدوین گزارش تفریغ بودجه باضمام نظرات خود و ارائه آن به مجلس شورای اسلامی. (اصلاحی ۲۰/۵/۱۳۷۰)

فصل دوم - وظایف و اختیارات

ماده ۲- حسابرسی یا رسیدگی کلیه حسابهای درآمد و هزینه و سایر دریافتها و پرداختها و نیز صورتهای مالی دستگاهها از نظر مطابقت با قوانین و مقررات مالی و سایر قوانین مربوط و ضوابط لازم الاجراء.

تصصه - منظور از دستگاهها در این قانون کلیه وزارتاخانه‌ها، سازمانها، مؤسسات، شرکتهای دولتی و سایر واحدها که به نحوی از انحصار از بودجه کل کشور استفاده می‌نمایند و به طور کلی هر واحد اجرائی که بر طبق اصول ۴۴ و ۴۵ قانون اساسی مالکیت عمومی بر آنها متربت بشود، می‌باشد. واحدهایی که شمول مقررات عمومی در مورد آنها مستلزم ذکر نام است نیز مشمول این تعریف می‌باشند.

ماده ۳- بررسی وقوع عملیات مالی در دستگاهها به منظور اطمینان از حصول و ارسال صحیح و به موقع درآمد و یا انجام هزینه و سایر دریافتها و پرداختها.

ماده ۴- رسیدگی به موجودی حساب اموال و دارائیهای دستگاهها.

ماده ۵- بررسی جهت اطمینان از برقراری روشها و دستورالعملهای مناسب مالی و کاربرد مؤثر آنها در جهت نیل به اهداف دستگاههای مورد رسیدگی.

ماده ۶- اعلام نظر در خصوص لزوم وجود مرجع کنترل کننده داخلی و یا عدم کفایت مرجع کنترل کننده موجود در دستگاههای مورد رسیدگی با توجه به گزارشات حسابرسیها و رسیدگیهای انجام شده جهت حفظ حقوق بیت المال.

ماده ۷- رسیدگی به حساب کسری ابواب جمعی و تخلفات مالی و هرگونه اختلاف حساب مأمورین ذیربایط دولتی در اجرای قوانین و مقررات به ترتیب مقرر در این قانون.

ماده ۸- لغو گردید (به موجب قانون تفریغ بودجه سالهای پس از انقلاب مصوب ۱۳۶۵/۴/۲۲)

فصل سوم - سازمان و تشکیلات

ماده ۹- دیوان محاسبات کشور مستقیماً زیرنظر مجلس شورای اسلامی می باشد و در امور مالی و اداری استقلال داشته و اعتبار مورد نیاز آن با پیشنهاد دیوان مذکور پس از تأیید کمیسیون دیوان محاسبات و بودجه مجلس شورای اسلامی جداگانه در لایحه بودجه کل کشور منظور می شود. تشخیص، انجام تعهد و تسجيل هزینه های آن با رعایت قوانین و مقررات از وظایف رئیس دیوان محاسبات و یا کسانی است که از طرف وی مجاز به این امور بشوند.

تبصره - دیوان محاسبات کشور از لحاظ مقررات مالی تابع آنین نامه خاصی خواهد بود که ظرف مدت ۲ ماه از تاریخ تصویب این اصلاحیه تهیه و با رعایت اصل «۷۴» قانون اساسی جهت تصویب به مجلس شورای اسلامی تقدیم می گردد. (الحقی ۱۳۷۰/۵/۲۰)

ماده ۱۰- مقر دیوان محاسبات کشور در تهران است و در مراکز استانها نیز دارای تشکیلات استان خواهد بود.

ماده ۱۱- رئیس دیوان محاسبات کشور پس از افتتاح هر دوره قانون گذاری به پیشنهاد کمیسیون دیوان محاسبات و بودجه مجلس شورای اسلامی و تصویب نمایندگان ملت انتخاب می شود.

تبصره - برکناری رئیس دیوان محاسبات با پیشنهاد کمیسیون دیوان محاسبات و با تصویب اکثریت نمایندگان انجام می گیرد.

ماده ۱۲- دیوان محاسبات کشور دارای یک دادسرای حداقل سه و حداقل هفت هیئت مستشاری می باشد. هر هیئت مرکب از سه مستشار است که یکی از

آنها رئیس هیئت خواهد بود. (اصلاحی ۱۳۷۰/۵/۲۰)

ماده ۱۳ - دادسرای دیوان محاسبات کشور از یک دادستان و تعداد کافی دادیار و یک دفتر تشکیل می شود.

ماده ۱۴ - دادستان دیوان محاسبات کشور پس از افتتاح هر دوره قانونگذاری به پیشنهاد کمیسیون دیوان محاسبات و بودجه مجلس شورای اسلامی و تصویب نمایندگان ملت انتخاب می شود. برکناری دادستان دیوان محاسبات به پیشنهاد کمیسیون دیوان محاسبات و با تصویب اکثریت نمایندگان مجلس خواهد بود.

ماده ۱۵ - سایر اعضاء تشکیلات دیوان محاسبات کشور عبارتند از:

الف - چهار معاون. (اصلاحی ۱۳۷۰/۵/۲۰)

ب - تعداد مشاور لازم.

ج - تعداد کافی حسابرس و کارشناس فنی. (اصلاحی ۱۳۷۰/۵/۲۰)

د - مستخدمین اداری.

ماده ۱۶ - انتخاب هیئت‌های مستشاری از طریق زیر بعمل می آید. رئیس دیوان محاسبات کشور پس از دریافت حکم حداقل اسامی ۱۵ نفر از افراد امین و متدين و کارдан را حتی الامکان از میان افراد واجد شرایط دیوان محاسبات کشور به کمیسیون دیوان محاسبات، بودجه و امور مالی مجلس پیشنهاد خواهد نمود. کمیسیون از بین افراد مذکور حداقل ۹ نفر را به عنوان اعضای اصلی هیئت مستشاری و سه نفر را به عنوان اعضای جانشین انتخاب و به رئیس دیوان محاسبات کشور معرفی خواهد کرد. (اصلاحی ۱۳۷۰/۵/۲۰)

تبصره ۱ - افزایش تعداد هیئت‌های مستشاری، تعیین رؤسای هیئت‌ها و صدور حکم مستشاران از وظایف رئیس دیوان محاسبات کشور می باشد. (اصلاحی ۱۳۷۰/۵/۲۰)

تبصره ۲ - در صورت نیاز به افزایش هیئت‌های مستشاری رئیس دیوان محاسبات کشور به ازای هر هیئت ۵ نفر را که واجد شرایط مذکور در این ماده باشند، به کمیسیون دیوان محاسبات، بودجه و امور مالی مجلس معرفی خواهد

نمود. کمیسیون از میان افراد پیشنهادی سه نفر را به عنوان عضو اصلی هیئت مستشاری و یکنفر را به عنوان عضو جانشین انتخاب و به رئیس دیوان محاسبات کشور معرفی خواهد کرد. (الحقی ۱۳۷۰/۵/۲۰)

ماده ۱۷- حذف شد (۱۳۷۰/۵/۲۰)

ماده ۱۸- رئیس و دادستان و اعضاء هیئت‌های مستشاری تا انتخاب و معرفی اعضاء جدید در هر دوره قانون‌گذاری به کار خود ادامه خواهند داد و انتخاب مجدد آنها بلامانع است.

ماده ۱۹- جلسات هیئت‌های مستشاری با حضور سه نفر رسمیت خواهد داشت و آراء صادره با اکثریت معتبر است. در مواردی که عده آنها کمتر از سه نفر باشد به درخواست هیئت از طرف رئیس دیوان محاسبات کشور کمبود از بین مستشاران سایر هیئت‌ها انتخاب و در رسیدگی و اتخاذ تصمیم شرکت خواهند نمود.

ماده ۲۰- اعضاء جانشین موضوع ماده ۱۶ با انتخاب و از طرف رئیس دیوان محاسبات کشور در موارد ذیل به عضویت هیئت‌های مستشاری درخواهند آمد.

۱- در مورد فوت یا استعفا یا بازنیستگی یکی از اعضاء هیئت‌ها.

۲- در مواردی که هر یک از مستشاران به علتی برای مدتی بیش از ۴ ماه متولی از انجام وظیفه بازماند.

تبصره- اعضاء جانشین قبل از اینکه به موجب این ماده به کار دعوت شوند وظایفی را که از طرف دستگاه‌های مربوط به آنها ارجاع می‌شود انجام خواهند داد.

ماده ۲۱- دادستان دیوان محاسبات کشور در حدود قوانین و مقررات مالی در حفظ حقوق بیت المال اقدام می‌نماید و در انجام وظایف خود می‌تواند به هر یک از دستگاه‌ها شخصاً مراجعه و یا این مأموریت را به یکی از دادیاران محول نماید.

تبصره ۱- هرگاه در مواعده مقرر حساب ماهانه یا سالانه و صورتهای مالی و هر نوع سند و یا مدرک مورد نیاز در اختیار دیوان محاسبات کشور قرار نگیرد،

دادستان دیوان محاسبات کشور موظف است به محض اعلام، علیه مسئول یا مسئولین امر دادخواست تنظیم و جهت طرح در هیات های مستشاری به رئیس دیوان محاسبات کشور ارسال نماید.(الحقیقی ۱۳۷۰/۵/۲۰)

تبصره ۲ - دادستان دیوان محاسبات کشور موظف است به مورد کسری ابوا بجمعی مسئولین و موارد مذکور در ماده «۲۳» این قانون و همچنین سایر مواردی که رسیدگی به آنها در صلاحیت دیوان محاسبات کشور می باشد، رسیدگی و پس از تکمیل پرونده با صدور دادخواست مراتب را جهت طرح در هیأت های مستشاری به رئیس دیوان محاسبات کشور اعلام دارد.(الحقیقی ۱۳۷۰/۵/۲۰)

تبصره ۳ - رئیس دیوان محاسبات کشور مکلف است حداکثر ظرف ده روز دادخواست دادستان را به هیئت های مذکور ارجاع دهد.(الحقیقی ۱۳۷۰/۵/۲۰)
 ماده ۲۲ - دیوان محاسبات کشور از لحاظ مقررات استخدامی تابع آئین نامه خاصی خواهد بود که از طرف دیوان مزبور تهیه و با رعایت اصل ۷۴ قانون اساسی به تصویب مجلس شورای اسلامی می رسد و تا تصویب آئین نامه فوق الذکر تابع قانون استخدام کشوری خواهد بود.

فصل چهارم - نحوه کار هیئت‌های مستشاری

ماده ۲۳- هیئت‌های مستشاری علاوه بر موارد مذکور در این قانون به موارد زیر نیز رسیدگی و انشاء رأی می‌نماید: (اصلاحی ۱۳۷۰/۵/۲۰)

الف - عدم ارائه صورتهای مالی، حساب درآمد و هزینه، دفاتر قانونی و صورت حساب کسری و یا استناد و مدارک در موعد مقرر به دیوان محاسبات کشور.

ب - تعهد زائد بر اعتبار و یا عدم رعایت قوانین و مقررات مالی.

ج - عدم واریز به موقع درآمد و سایر منابع تأمین اعتبار منظور در بودجه عمومی به حساب مربوط و همچنین عدم واریز وجوهی که به عنوان سپرده یا وجه الضمان و یا وثیقه و یا ناظائر آنها دریافت می‌گردد.

د - عدم پرداخت به موقع تعهدات دولت که موجب ضرر و زیان به بیت المال می‌گردد.

ه - سوء استفاده و غفلت و تسامح در حفظ اموال و استناد و وجوده دولتی و یا هر خرج یا تصمیم نادرست که باعث اتلاف یا تضییع بیت المال بشود. (اصلاحی ۱۳۷۰/۵/۲۰)

و - پرونده‌های کسری ابوا بجمعی مسئولین مربوط.

ز - ایجاد موانع و محظورات غیرقابل توجیه از ناحیه مسئولین ذیربیط دستگاهها در قبال ممیزین و یا حسابرسها و سایر کارشناسان دیوان محاسبات کشور در جهت انجام وظایف آنان.

ح - پرداخت و دریافت‌هایی که خلاف قوانین موجود در دستور کتبی مقامات

مسئول صورت گیرد.

ط - تأیید و یا صدور رأی نسبت به گزارشات حسابرسان داخلی و خارجی شرکتها و مؤسسات و سازمانهای مربوط.

ی - رسیدگی و صدور رأی نسبت به گزارشهای حسابرسی و گواهی حسابهای صادره توسط دیوان محاسبات کشور. (الحاقی ۱۳۷۰/۵/۲۰)

تبصره ۱ - هیئت‌ها در صورت احراز وقوع تخلف ضمن صدور رأی نسبت به ضرر و زیان وارد متخلفین را حسب مورد به مجازاتهای اداری ذیل محکوم می‌نماید: (اصلاحی و الحاقی ۱۳۷۰/۵/۲۰)

الف - توبیخ کتبی با درج در پرونده استخدامی.

ب - کسر حقوق و مزايا حداکثر یک سوم از یکماه تا یکسال.

ج - انفال موقت از یکماه تا یکسال.

د - اخراج از محل خدمت.

ه - انفال دائم از خدمات دولتی.

تبصره ۲ - هیأت‌ها در صورت احراز وقوع جرم ضمن اعلام رأی نسبت به ضرر و زیان وارد، پرونده را از طریق دادسرای دیوان محاسبات کشور برای تعقیب به مراجع قضائی ارسال خواهند داشت. (الحاقی ۱۳۷۰/۵/۲۰)

تبصره ۳ - آراء هیئت‌های مستشاری در موارد بندهای «الف» و «ب» و «ج»

تبصره ۱ این ماده قطعی و لازم الاجراء است و در مورد بندهای «د» و «ه» در مدت ۲۰ روز از تاریخ ابلاغ در هیئتی مرکب از سه نفر از مستشاران که در پرونده مطروحه سابقه رأی نداشته باشند با تعیین رئیس دیوان محاسبات کشور قبل تجدید نظر می‌باشد. (الحاقی ۱۳۷۰/۵/۲۰)

ماده ۴۴ - هرگاه ثابت شود که از ناحیه مسئولان بدون سوء نیت ضرری به بیت المال وارد شده است، از طرف هیئت‌های مستشاری رأی به جبران آن طبق ماده ۲۸ این قانون صادر خواهد شد و در مورد تخلفاتی که ناشی از دستور رئیس جمهوری و نخست وزیر و وزراء بوده و اثر مالی داشته باشد علاوه بر جبران ضرر گزارش لازم حسب مورد جهت استحضار و اخذ تصمیم به مجلس

داده خواهد شد.

ماده ۲۵- هرگاه دیوان محاسبات کشور ضمن انجام وظایف به یکی از جرائم عمومی برخورد نماید مکلف است موضوع را از طریق دادستان دیوان محاسبات کشور برای تعقیب به مراجع قضائی اعلام نماید. این امر مانع از رسیدگی مزبور در دیوان محاسبات کشور نخواهد بود.

ماده ۲۶- آراء دیوان محاسبات کشور را دادستان و یا نماینده او برای اجراء به دستگاه‌های مربوط ابلاغ و نسخه‌ای از آن را به وزارت امور اقتصادی و دارائی ارسال و در اجرای آنها مراقبت می‌نماید. در صورتیکه آراء مزبور بلااجراء بماند دادستان دیوان محاسبات کشور موظف است مراتب را به مجلس شورای اسلامی اعلام نماید.

ماده ۲۷- هیئت‌های مستشاری اسناد و مدارکی را که مورد تقاضای دادستان دیوان محاسبات کشور باشد در اختیار مشارالیه می‌گذارد.

ماده ۲۸- آراء هیئت‌های مستشاری ظرف بیست روز از تاریخ ابلاغ به محکوم علیه، از طرف وی و دادستان قابل تجدیدنظر است. مرجع تجدیدنظر منحصراً به موارد اعتراض رسیدگی و مبادرت به صدور حکم می‌نماید. حکم صادره قطعی است. در صورتیکه رأی صادره هیئت‌های مستشاری مستند به قبول محکوم علیه و دادستان باشد و یا حضوری بوده و ابلاغ نیز واقعی باشد با انقضای موعده مذکور این رأی قطعی و لازم الاجراء خواهد بود.

تبصره ۱- مرجع رسیدگی به تقاضای تجدیدنظر محکمه صالحه است که تشکیل می‌شود از یکنفر حاکم شرع به انتخاب شورای قضائی و دو نفر از مستشاران دیوان محاسبات بعنوان کارشناس و به انتخاب رئیس دیوان که در پرونده مطروحه سابقه رأی نداشته باشند. محل تشکیل محکمه مذکور در تهران خواهد بود.

تبصره ۲- در مواردی که ابلاغ واقعی آراء هیئت‌ها میسر نباشد و نیز در مورد آرای غیابی با انقضای موعده مقرر در ماده ۲۸ دادستان دیوان محاسبات مکلف است پرونده را به انضمام رأی صادره و با اظهارنظر به مرجع تجدیدنظر مذکور

در تبصره یک این ماده ارسال نماید. اعلام قطعیت با مرجع تجدیدنظر مذکور در تبصره یک این ماده خواهد بود.

ماده ۲۹- تقاضای اعاده دادرسی در موارد زیر قبول می شود:

الف - در صورتیکه در نوشتمنارقام یا در عملیات حسابداری استباهی شده باشد.

ب - در صورتیکه ضمن رسیدگی به سایر حسابها ثابت شود که اقلامی به حساب نیامده و یا مکرر به حساب آمده است.

ج - هرگاه پس از صدور رأی و حکم استنادی بدست آید که محرز شود استناد مذبور در موقع رسیدگی موجود بوده لیکن به علی در دسترس نبوده و یا مورد توجه هیئت قرار نگرفته باشد.

د - هرگاه رأی و حکم به استناد استنادی صادر شده که مجعلو بودن استناد مذبور در مراجع دادگستری به حکم قطعی ثابت شده باشد.

تبصره ۱- تقاضای اعاده دادرسی در محکمهای رسیدگی و مورد صدور حکم واقع می شود که حکم قبلی را صادر نموده است و منحصر به قسمتهایی از حساب است که مورد تقاضای اعاده دادرسی واقع شده است تقاضای اعاده دادرسی موجب توقف اجرای حکم نیست مگر پس از اخذ تأمین مقتضی.

تبصره ۲- محکمه مکلف است ظرف یکماه نظر خود را مبنی بر قبول و یا رد تقاضای اعاده دادرسی اعلام نماید.

ماده ۳۰- رسیدگی به پروندهای در هیئت‌های مستشاری و محکمه تجدیدنظر تابع تشریفات آئین دادرسی نبوده و هیئت‌های مستشاری و یا حاکم شرع از طریق دفتر دیوان محاسبات کشور دستور تعیین وقت رسیدگی خواهد داد. دفتر بلاfacسله بهر نحوی که ابلاغ وقت ممکن باشد، وقت رسیدگی را به اطلاع اشخاصی که حضور آنان در جلسه رسیدگی لازم است، می‌رساند. هیئت و یا محکمه پس از استماع نظر دادستان و یا نماینده او مباردت به صدور رأی و یا حکم می‌نماید. ابلاغ آرای هیئت‌های مستشاری و محکمه تجدیدنظر نیز بلاfacسله بر ترتیب فوق انجام می‌گیرد. عدم حضور اشخاص ذیربیط پس از ابلاغ

وقت مانع رسیدگی نخواهد بود. (اصلاحی ۱۳۷۰/۵/۲۰)

تبصره ۱- در صورتیکه ابلاغ وقت بواسیله دفتر دیوان محاسبات کشور میسر نباشد ضابطین دادگستری سراسر کشور مکلف به ابلاغ اوراق دفتر مذکور میباشند. (الحقی ۱۳۷۰/۵/۲۰)

تبصره ۲- ابلاغ آرای هیئت‌های مستشاری و محکمه تجدیدنظر نیز بلافارصه بترتیب فوق انجام می‌گیرد.

ماده ۳۱- هرگاه یکی از هیئت‌های مستشاری ضمن رسیدگی متوجه شود موردی که قبل رسیدگی و نسبت به آن رأی صادر گردیده است از موارد اعاده دادرسی است باید حسب مورد مراتب را کتاباً به محکوم علیه یا دادستان اعلام کند.

ماده ۳۲- تصحیح و رفع ابهام آرای هیئت‌های مستشاری و احکام دادگاه تجدیدنظر با هیئت‌ها و دادگاه صادر کننده رأی و حکم می‌باشد.

ماده ۳۳- مطالبات دولت ناشی از آراء و احکام قطعی صادره بر طبق مقررات اجرائی احکام مراجع قضائی خواهد بود.

ماده ۳۴- رسیدگی و صدور رأی از دیوان محاسبات کشور و همچنین احکام مرجع تجدیدنظر مبنی بر جبران خسارت در مورد اشخاص مانع رسیدگی و محکومیت آنان به مجازاتهای اداری یا تعقیب کیفری در مراجع صالحه نخواهد بود.

ماده ۳۵- دادسرای دیوان محاسبات کشور می‌تواند درخواست تأمین خواسته و یا محکوم را از محکمه تجدیدنظر بنماید. محکمه مذکور در صورتیکه دلایل درخواست تأمین را کافی بداند، قرار مقتضی صادر می‌نماید. قرار مذکور طبق مقررات اجرائی مربوط به احکام تأمین خواسته قابل اجراء می‌باشد. (اصلاحی ۱۳۷۰/۵/۲۰)

ماده ۳۶- هیئت عمومی با حضور حداقل سه چهارم از مستشاران اصلی دیوان محاسبات کشور با دعوت و به ریاست رئیس دیوان محاسبات کشور برای رسیدگی به موارد زیر تشکیل می‌شود. تصمیمات هیئت با رأی اکثریت مطلق